

קטנה היא מסת' ספרים פוסק
מאן: כ"ח י"ח י"ח י"ח י"ח

1) ב"ש מסכת סוטה פ"א הל' א

הוספתה (פ"ג דתענית) [ח] חל להיות ט"ז קצתה אוכל חסם כל זרעו ומעלה על שלחו
אפי' כסעודה שלמה בשעתו ואינו מונע מנעמו כלום. כלומר שאינו מונע מרחיבה וסוכה
והשמים המטה ואין לריך לנהוג דברים של נעמה. ורבינו מאיר ז"ל כתב באלוהי אבות
שלו כתב ה"ר יצחק מוילנא דהשעה בלש שחל להיות בשבת אע"פ שחל דוחין אותו עד לנחור
אזינו היום אסור בהשמים המטה. מידי דהוה אקובר מנהו ברנל שחל דוחין אבות עד
אחר ברנל ואפילו הכי טוהג דברים שבנעמה ברנל [א] אס כן הכל נמי גבי שבת זו גבי
השעה בלש והוא כרגל ואסור בהשמים המטה. והשעה בלש והל' שייכי אהדרי כדלמחר
רב חסדא בפרק קמא דתענית (דף יג.) עכ"ל מורי. הדבר ילא מפי מורי הקדוש וכל עדה
ישראל יעשו אותו כדי הוא בית אלהיו לאבד עליו עונה אחת בשנה. אע"פ שיש לי להשיב
דהשעה בלש והאבות חלוקים בכמה דברים כדלמרי' בפרק האוץ (דף מג.) ומיחו נסון
להחמיר בדברי מורי אפי' הוא מקול ואינו מחמיר היה לנו לעשות כדבריו וכל סכן שהוא
מחמיר ואינו מקיל עכ"ל רבינו מאיר ז"ל. ומיחו לטון ההוספתה משמע שאין נמנע
[א] וכן עמא דבר.

מכתבו הגיעני ועיד סאלחו צטיצ שחל בשבת
וכלמה ליום א' ופי' ל' קטן והגדיל ציום
א' שנעסם אז בן יג"ס ויום א' אס יתיב להסכתות
ציום א' או כינא כיון דהוא רק תשלומין לטי"ב
והוא פי' אז פטור א"כ גם ציום א' פטור

2) אלם פס אומ' ק"ב ק"ג

על פי זה ביארו האחרונים כמה וכמה ענינים שנוגעים לתשעה באב שחל
בשבת. מובא בשו"ת מהרש"ם מברעזאן (חלק ג' סימן פסג) דיון בנוגע לקטן
שנעשה בן י"ג שנה יום אחד בעשירי באב, ואותה שנה היה תשעה באב שחל
בשבת, האם חייב להתענות ביום ראשון, וכתב שם לתלמי' הדבר בחקירה הנוכרת,
דאם התענית של עשירי היא תשלומין ליום השבת, הרי כיון שבשבת עצמה היה
פטור, אי אפשר לחייבו ביום ראשון יותר מעיקר החיוב של התענית שהיה בשבת,
אלא שאז היה קטן ולא היה מצווה על כך. אבל אם נאמר שאינו תשלומין, אלא
שהכמים עקרו תענית זו וקבעוה ליום ראשון, נמצא שעיקר חיוב התענית הוא
מעתה ביום ראשון, ובו ביום נעשה גדול ומחוייב במצוות, על כן פטור יחייב
בתענית של אותו היום. והביא שם משר"ת הרשב"א (סימן תקכ) ורשב"ם שחל
בשבת אינו נוהג שום אבילות, דהא אמרינן "מעלה על שולחנו כסעודה שלמה
בשעתו". ואף האבא בעלמא אמרינן דדברים שבצנעא נהג, אבילות שנה שאני,
וכ"ש לגמרי עקרהו מתשיעי ואוקמהו (אעשירי). ומעיקרא היה ראוי לקובעו
בעשירי כדאיתא התם - עכ"ד. ומשמע דהתשיעי נעקר לגמרי, ולא אמרינן
דהעשירי הוי בגדר תשלומין. ועל פי זה זן שם המהחשים לומר דקטן שהגדיל
בעשירי יהיה חייב להתענות, יע"ש.

3) א"א א"א סו"ט פ"ג הל' א

י"ח י"ח חל מ' באב בשבת (ל'ס) מותר בכלול אפילו בתשמיש המטה. הנה ויס' אחרים תשמיש
המטה (טו) (ט) וכן סוהגין (טו) בשם ר"י ונחור. ומתקיים:

4) א"א א"א סו"ט פ"ג הל' א

המורה מנ"י דרבי ס"ל דלא כר"י וגם דבין אסתר דסכי ס"ל
ללא דלא סודו לו לצטל ולחיות וכל וקנתי הכי דעיקרו
בשמיני וכסנדה ע"כ לקיימו כל האספוק הסג דלח זון אבילות כ"כ,
ול"י כספוך הוא עיקרו צעשירי ללא סכנך חקוהו בשמיני וכסנדה
ליום עשירי מוקיים צעוה וצנעו ספי' כר"י מעיקרא, ואומר לס"י
ודאי ל"י דעיקר זון סרלו' צעשירי כסחל ט"ב צנעה ודחה א"ל
לנהוג גסס דבר אפי' בלנעס צנעה דהרי יסגו בכל צונן סרלו'
לו יסג, ונא דמי לאלל ברנל דעיקר זון אבילות ויד אסר סקצורס לא
מזנעי לטוטה סרלו' סלחי מ"ק דס"ל דטוע טווע' קרונה דמחאלל
הוא תשלומין לעיקר סחיצ דסוף מ"י עס"כ. הייב לנהוג צדברים
שבנעס ברנל דהוא עיקר זננו, נס לטוטה מוסר' עס דס"ל דחוק
למ"ד עיקר סחיצ סוף ולא תשלומין דצנעה, מ"ע צודלי ס"ל דעיקר
סחיצ צוננו ומסנכנר צנעה סיוום, ואס לא הי' אספוק לקיים צעיקר
זננו עקיים אס"ב מ"ע כל זון סאספוק לקיים צנעה לריך לקיים, אלל
צנ"צ כספוך הוא ל"י דעיקר זון סרלו' הוא צעשירי, לכן כסנדה
וקיים סכל צנעו סרלו' יוסר א"ל לקיים סכל צנ"צ כן יס לסלך
צחילוק סכנלס וסנכרל

5) א"א א"א סו"ט פ"ג הל' א

ד' (לו) ללאחר התענית מותר לספר ולכנס (לו) מיד ודאם חל מ' באב ביום ראשון או בשבת
ונדחה לאחר השבת מותר. בשתי השבתות בין שקורם התענית בין שאחריו י"ש פי' שאומרי
(לח) שנחנו לאסור כל שבוע שלפניו (ל'ס) חוץ מיום ח' ויום י', הנה ונהגין לסמתי (ט) מחמת
ד"ח לטנין כיפוס אלל ססוקרת. ויהי' (י) לסמתי (מא) מ"יז בחמו (מלכאס):

6) אלם פס אומ' ק"ב ק"ג

עוד נפק"מ תהא בדין זה לענין ט"ב שחל בשבת אם יש כאן "שבוע שחל בו"
תשעה באב. דהטור (א"ח ס' חקנא) הביא בזה מחלוקת הפוסקים. הטור כתב דמותר
לכנס בשתי השבתות "בשבוע שלפניו מותר כיון שנדחה התענית עד יום הראשון,
א"כ שבת הראשונה אינה שבת שחל ט"ב להיות בתוכה, ובשניה נמי הוא אחר
התענית, הלכך מותר בשניהם". ושוב הביא מטפס המצוות שכתב "דנהגו מחל להיות
בשבת לאסור כל שבוע שלפניו לספר ולכנס" עיי"ש. הדעה הראשונה היא דעת
הרא"ש עפ"י הירושלמי וכמבואר שם בבית יוסף. ודאה עוד אריכות דברים בענין זה
בשו"ת מנחת ברוך (א"ח סימן פב).

7) אלם פס אומ' ק"ב ק"ג

ובשו"ת כתב סופר א"ח (סימן קא) ביאר מחלוקת זו בהגדרת יום זה שהוא נדחה
משבת ליום ראשון, אם פירושו הוא שאנו דוחים אז את התענית למחרת, והיינו
שיום המחרת הוא תשלומין לשבת, או דלמא אינו בגדר תשלומין לשבת, אלא
שהכמים עקרו יום זה לגמרי משבת, והעבירי' ליום ראשון, ומעתה זהו עיקר התענית
ביום ראשון כאלו נקבע כך מלכתחלה, וקא רק שנדחה, שכן גם רובו של היכל
גשוף בעשירי, וכבר הבאנו לעיל דעת רבי יוחנן שאמר: "אלמלא הייתי באותו הדור,
לא קבעתיו אלא בעשירי" (תענית כט, א).

ונראה שגם מחלוקת זו תלויה באותה חקירה בהבנת הגדרת יום זה של ט"ב שחל
להיות בשבת. דאם נאמר שהוא נעקר משבת ומעתה יום האבילות התענית הוא זום
ראשון והוא היום העיקרי, א"כ פשוט הדבר שכל השבוע שלפניו אין לו דין של
שבוע שחל בו ט"ב וכלשון הטור "כיון שנדחה התענית עד יום ראשון, א"כ שבת
ראשונה אינה שבת שחל ט"ב להיות בתוכה" וזהו כאמור לעיל דעת הרא"ש דאזיל
לשיטתיה דבשבת שחל בו ט"ב אינו נוהג אף דברים שבצנעא, והיינו משום דלגמרי
עקרוהו. וזה שמחמיר ואסור דברים שבצנעא בשבת, היינו משום שהוא סובר דלא
עקרוהו ליום זה אלא שהוא תשלומין לשבת, ועיקר האבילות עדיין שייכת לשבת,
ולכן יש לנהוג בשבת דברים שבצנעא, וממילא גם יתולו על אותו שבוע דיני שבוע
שחל בו ט"ב, דשבת הוא היום השביעי של אותו שבוע.

8) אלם פס אומ' ק"ב ק"ג

(ח) ונהגו סלל לנחור צעיר
ע"כ מחמת וליך ל"ח צדברים סמותרים פט"ב (ט) * ולכן אס חל (ה) בשבת (ו) אין אומרים סכני
צבות (מהר"ל ומתקיים) וכן לא יפיל ערב משעס בלש:

9) אלם פס אומ' ק"ב ק"ג

סי' שס"ג

להרב המופלג מ"ה דוד רוב פ"ינהקדשטיין נ"י
מנאשערסר ברוס"א

10) אלם פס אומ' ק"ב ק"ג

(ח) ונהגו וכו'. דמורה משמחה סלל
ומ"מ כ"ז אינו מדינא דהא מותר צע"ב מדינא כל סממסה עינויס

14

דיל דיל סווא קנין

שחל להיות בשבת (יג) (לה) * ונדה ליום א' (יד) (לו) בעל ברית (לז) מתפלל מנחה (עו) מעורר דיום נדול ורוחץ * ואינו משלים תעניתו לפי (פח) ש"ם שלו הוא

13

האור פסוק

* ואינו משלים תעניתו . וכן בחול קאת ומעוברת שיש איתא קאת מותרים לאכול (תירושי כע"ל כשם תשבת שכו"ל):

16

דיל דיל סווא קנין

עוד נפק"מ תהא בענין זה אם יש מקום להקל בכמה ענינים כש"ב שנדה ליום ראשון, וכמו שמצינו בשר"ע (סימן תקנט סעיף ט) לענין בעל ברית דאינו משלים תעניתו. וכן מה שהביא שם בביאור ה"ה ואינו, ה"ה בחול קצת ומעוברת שיש מיוחד קצת מותרים לאכול. והביא כן בשם הגר"ע א בשם השו"ת שבות יעקב יעו"ש. אף שבש"ב רגיל אין שום קולא בכל אלה וכמבואר בשר"ע שם. ונאריך להלן בענין זה.

ועיקר הטעם משום דהוא יכול ללמוד דברים האותרים בט"ב. והנה מהרבה אחרונים משמע שפסו המנהג הזה ולא ערערו עליו דאפילו אם חל בשבת הסכימו כמה אחרונים להחזיק במש"כ הרמ"א וכמו שאכתוב לקמיה אמנם יש ארוב אחרונים שפקפקו מאד על המנהג הזה ראשון לכל הרש"ל כתבו עליו שלמד בעצמו אחר הלכות והתיר גם לאחרים בזה גם הגר"א בביאורו כתב דהותרא יתירא הוא וכן המאמר מרדכי בספרו מאריך כזה וכתב דהוא מביא הרבה לירי ציבור תורה להלומדים שמהרש"ם ללמוד דברים המותרים בט"ב דאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ וע"כ השת"ל להקל בזה וכתב דכן היה הוא ליהג ע"ש וכן ה"א כתב דהוא חומרא בעלמא וע"כ נראה דמי שרצה להקל בזה אין מוחין בידו: (ג) ולכן אם חל בשבת. היינו אפילו עט"ב שחל בשבת א"א עירר חבות דהוא כלימוד תורה והיינו אחר תלות (טו) קודם תלות מותר בלימוד תורה אפילו כשחל בשבת: (ו) אין חומרים וכו'. והג"ח מפסק מאד על מניעת הלימוד בשבת ומסיים דהלימוד בשבת אחר תלות לא הפסיד שכרו והיינו אפילו כשחל ט"ב בשבת וכו' וכשחל עט"ב בשבת. ונראה דיש לסמוך ע"ז אחר דהפילו כשחל בחול כמה אחרונים מקילין וכו':

11

האור פסוק

* ולכן אם חל בשבת א"א פקדי אבות. עין כמ"ב ו"ל המאמר מרדכי הורה זו תמוה היא וכבר ראיתי לקחת מן הפתורים דעומו עליה אמנם כרג מ"א קיים דברי הרמ"א ו"ל וכו' והאריך בזה ולכסוף סיים ואין שיהיה בלע"ז דאין לתוב אה לפי שאין לו טעם בנ"ן לאסור הלימוד בשבת כלל ומש"כ הרב מ"א להחמיר מטעם דכ"ל ללמוד דברים המותרים בט"ב אומר אני שאין זה מספיק לפי שאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ ועיינו הרוחות דכמה ת"א מתרשלים בלימוד המותר ביום ט"ב משום דלער הוא להם ללמוד כמה שאינם רגילין וגם אני בטו"ר כאחד מהם ולכן איני מושג לסברא זו ודעתי טעה להחיר אפילו בחול עד כענין ליה"ש ואי לא דמיסתפינא מחבריה הו"א דאפילו ביום ט"ב עלמנו היה לנו להקל דבעשה"כ נתקלקלו הדורות וכו"ם ע"כ עלמו מעיינין בשוקים ומשחין שיחת חולין ואפילו היודעים סבר וקאת הולמדים מקילין כוף ופשיטא דליתין זה ע"י עדיף להו ללמוד וכיוצא בדבר מלינו בירושלמי א"כ אבא בר ממל אלו היה מי שיהמנה עמי הייתי מתיר מלאכה בחו"מ כיום אסרו אלא כדי שיהא חילין וזאתין ובמתין ועוסקין בתורה וכדון אינן חילין וזאתין ועוסקין ע"כ ואף את לאמר כיום אסרו הלמוד אלא כדי שיהיו יושבין בעניני עבר וחבילות ומאד כן זוכרין וזאתין על חורבן הבית והנה מעיינין ומשחין שיחת חולין ומשחין דעה מן האגלות ומתוך כך באים ליד שחוק והיטול אלא דמאחר שאיסור ברור הוא בש"ס ופוסקים פשיטא דאין לנו כח להקל וזמנא נפשו ירחיק עלמנו מזה שחוק והיטול והסם יפטר בעד השוגגים אמנם בעט"ב יש להקל כיון אלא הוצרך בש"ס ופוסקים וכן אני נוהג אף בחול ופשיטא כהא על מהרש"ל ו"ל וע"מ מי שארניס בעלמנו שיוכל להחוק וללמוד דברים המותרים ולא יעטע מטני זה בלימוד קדוש יאמר לו ואתח כותה הלך הן הדברים עכ"ל:

12

ש"ת חת"ם א"י סווא קנין

יקרתו הגיעני שאל בשתי א' אי סמך להקטיל קסילו ברבים בט"ב שחל בשבת ונדח' כדרכן של ישראל שכל שבת או לא לא כעלם מוננו דברי אנ"א סס"י תקנ"ג והוא כעסקא אי יש לו דין ע"כ דאסור מדיכא צת"ם ודברים שכלבנ' כוסג און כינאל כיון שדכספס כדסס ודינו כעט"ב ואינו אסור אלא מנחלות ולעעלה מונכס בעלמא והנס עעס הונכס לא כהפסד ולפע"ד מנסו דכל עס שלומד מנסות ואילך עדיין מנסקטו עליו והסרורו גצ"י בלילם ונכנסם לאכל כססוא ענמ א"כ גם בשבת אסר חלות אסור שאיננו עוסקם חבילות דעלמו אלא עוסקם לילה שאסרי' ועס"ם כוסג גם בשבת ככ"ל ע"מ אין סדין מוסלט בנוג"א ומספיק' עוסקם דסא יכול ללמוד בדברי סותר' בט"ב ומעטס אני אונג' ונותר צת"ם ע"כ

13

דיל דיל סווא קנין

עוד נפק"מ תהא בהאי דינא, והוא לענין מה שכתב המגן אברהם (סימן תקנ"ז) בדעת הרמ"א, דט"ב שחל בשבת אסור ללמוד כל היום, דהא אסור מדינא ללמוד בט"ב. ועוד, דהא דברים שבצונע נודג. אולם הביא משו"ת מהרי"ל דמוכח מנייה דבט"ב שחל בשבת מותר ללמוד קודם חצות, דכיון דגדחה נדחה, ואין לו דין ט"ב רק דין של ערב ט"ב יעו"ש. וראה עוד במשנה ברורה וביאור הלכה שם ובריס נפלאים בענין זה של לימוד תורה בט"ב עורק להיות בשבת. וכתב בתשובת החתם סופר (או"ת סימן קנ"ו), דלמאי דקיי"ל דט"ב שחל בשבת הוא נדחה למחר, א"כ אין כאן אלא ערב ט"ב ומותר בתלמוד תורה יעו"ש. ונראה שבוה גופא נחלקו, דאם אנו אומרים שיום זה נעקב לגמרי ממקומו, א"כ בשבת קודש אינו ט"ב אלא ערב ט"ב, ולכן מותר ללמוד בו עד חצות כדן כל ערב ט"ב. אבל אם נאמר שלא נעקב ממקומו, אלא שיום ראשון הוא תשלומין לשבת, א"כ לשבת יש דיני ט"ב חוץ מעניני האבילות שאסורין בו, אבל בדברים המותרים בו צריך לאסור, ומשום כך אסרו ללמוד על היום כולו וכמו שתבאר.